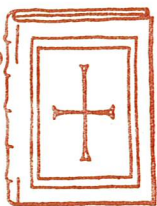
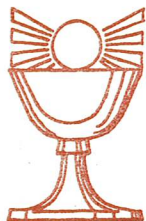

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG
FORNYELSE

"EFFATA"

SKABT - FALDET - NYSKABT

(12. søndag efter trinitatis)

Da Gud ved sit almægtige ord havde skabt himmel og jord med alt, hvad der lever, røres og er, glædede han sig over sit værk. Alt var godt og rigtigt. Også mennesket, som det udgik fra Skaberens hånd, var "såre godt", Gud havde skabt det vidunderligt "med legeme og sjæl, øjne og øren og alle lemmer, fornuft og alle sanser". Og dertil skabte Gud - til forskel fra hele den umælende skabning - mennesket i sit billede, det vil sige: med den bestemmelse over sig, at det skulle leve i kærlighedens fællesskab med Gud og sit medmenneske. Og for at det kunne blive muligt, gav Gud mennesket en særlig udrustning: Det skulle ligne Gud i at eje ordets gave: et øre at høre med, og en tunge at tale med.

Det kender vi jo allerede til fra vort jævne hverdagsliv, hvorledes vore ord skaber fællesskab med mennesker. Man sidder for eksempel i nogle timer i en jernbanekupé. Først sidder man tavs og ser hinanden an. Så falder på et eller andet tidspunkt det første ord. Det bliver til flere. Og snart hører den lille forsamling i jernbanekupéen sammen. Vore ord har bundet os sammen og skabt et fællesskab.

Og se, det var netop meningen med, at Gud gav os ordets gave: et øre at høre med, og en tunge at tale med. For at vi skulle leve i kærlighedens fællesskab både med Gud og med vort medmenneske. Vi skulle bruge vort øre til at høre, hvad vor Skaber har at sige os, og vi skulle bruge vor tunge til at tale med Gud i bøn og lovprisning, således at kærlighedens fællesskab kunne skabes og udfolde sig. Og

på samme måde skulle vi bruge vore øren til at lytte til vort medmenneske, og vor tunge til at meddele os til ham, sådan at de tråde kunne spindes, der holder mennesker sammen i et usvingeligt fællesskab.

Og sådan var det da også fra begyndelsen. Men sådan blev det ikke ved med at være. Mennesket, som var skabt af Gud, faldt fra Gud. Og det fik de alvorligste følger for menneskets Gubbilledlighed. Ordets gave, som var skænket det, for at det kunne leve i kærlighedens samfund med Gud og næsten, blev øjeblikkelig forvrænget og fordærvet. I stedet for at skabe fællesskab virkede ordet nu adskillelse og fjendskab mellem Gud og menneske og imellem mennesker indbyrdes.

Og se, når Jesus i evangeliet til 12. søndag efter trinitatis ser op imod himmelen og sukker ved synet af den døvstumme mand, som føres til ham, så er det jo, fordi han ser et menneske, en Guds skabning, skændet af den onde selv.

"Ingen har guldtdårer faldet, som ej glimt af guldet så", siger Grundtvig. Jesus havde set glimt af guldet. Han havde kendt mennesket, som det stod for Guds tanke, da han sagde: "Lad os gøre mennesker i vort billede, så de ligner os". Ja, endnu mere. Han var jo selv det almægtige skaberord, ved hvilket Gud skabte den hele verden, også mennesket. Derfor var der grund nok til at fælde guldtdårer over mennesket, sådan som han faktisk fandt det her på jorden.

For hvad fandt Jesus? Et ødelagt menneske. Et menneske, hvor Djævelen havde gjort sin gerning. Ikke blot var

den stakkels mand legemlig skændet, så han havde mistet evnen til at tale og at høre. Beretningen om den døvstumme peger hen på en langt alvorligere sygdom, som det ved faldet lykkedes den onde at påføre alle mennesker.

Efter Adams fald fødes vi nu alle som åndelig talt døve og stumme mennesker, som mennesker, hvis Guds-billeder er så skændet, at vi - overladt til os selv - hverken kan komme i fællesskab med Gud eller næsten.

Det er vor situation uden Gud. Overladt til sig selv og dermed prisgivet den onde, bliver mennesket døvt overfor Gud. Det kan ikke høre Gud. "Dets sjæl er døvt og stum for evangelium". Det kan nok komme i kirke og høre Guds ord, men når det endelig sker, er det, som om det ikke trænger igennem. Og fordi ordet ikke trænger igennem døvheden, når det heller ikke til troen. - Og af døvheden for Guds ord følger stumheden overfor Gud. Det beder ikke, bekender og lovpriser ikke Gud.

Og som fællesskabet med Gud er ødelagt, sådan er også dets fællesskab med mennesker ødelagt. Det er døvt overfor sin næste. Det kan eller vil ikke høre ham. Det indkapsler sig i sig selv og er sig selv nok. Og det er stumt overfor næsten. Det kan eller vil ikke åbne sit hjerte for andre.

Denne lukkethed for Gud og for medmennesket - det er den, der er menneskelivets ødelæggelse. Den gør livet til et helvede for mennesker. Og det var denne lukkethed, Jesus så drevet til det yderste, da han mødte den døv-

stumme. Hvilket forfærdeligt syn! Sådan kan Djævelen skænde Guds billede! Ikke så sært, at Jesus er ude af sig selv og spytter og undsiger Djævelen og alle hans gerninger. Ikke så sært, at han stønner imod himlen.

Og i denne kamp imellem himmel og helvede råber han, efter at have set op til himlen og opfattet sin himmelske Faders vilje: Effata! du lukkede menneske, åbn dig! Og det skete, som han sagde.

I denne kamp ser vi, hvad Jesus er kommet for. Han er kommet for i sin barmhjertighed at løse det fangne menneske af Djævelens garn, for at åbne den lukkede mennesketilværelse for Gud og næsten. Han er kommet for at genoprette det, som ved faldet blev ødelagt, og nyskabe mennesket til at leve efter Skaberens bestemmelse i fællesskab med Gud og mennesker.

Derfor hører vi også, hvordan folket siger: "Han har gjort alle ting vel". Det er som en efterklang af de ord, som Gud sagde, da han betragtede sit fuldførte skaberværk: "Og se, det var såre godt".

Sådan er Jesus nyskaberens. Den nye tilværelse blomstrer, hvor han drager frem. Han er stadig den, som ved sit ord og sine sakramenter fører kampen imod Djævelen og løser døve og stumme mennesker af Djævelens hånd og åbner deres tunge og øre, så de kan leve i samfund med Gud og mennesker. Derfor er han æret tillige med Faderen og Ånden, som i begyndelsen så også nu og i al evighed. Amen.

Povl Dahl.

KOMMENTAR

Op til menighedsrådsvalget

Den folkekirkelige situation har ikke, siden der sidst var menighedsråds-

valg, ændret sig afgørende, al den stund folkekirken stadig er noget af

en rodebutik, og mange af dens medlemmer fremdeles elsker rodet. Og dog er der sket et og andet, der kunne tyde på, at en vis oprydning er i gang.

Jeg tænker f.eks. på den nedsatte strukturkommission, der nu er i arbejdstøjet og vel i nær fremtid vil fremlægge de konkrete arbejdsopgaver. Adskillige nærer måske ikke større tiltro til, at der kommer meget ud af det, men derom er det endnu for tidligt at udtale sig. Det er muligt, at man ikke skal stille for store forventninger, tiden vil vise det, men det turde dog være at håbe, at Strukturkommissionen vil vise sig i stand til grundigt at rydde op og også at rydde grund. Alene det ville være slet ikke så lidt.

Der er også grund til igen at nævne det lille skrift "Kirkens Ja og Nej". Hvad man end mener om dette skrifts form og indhold, kan det allerede nu slås fast, at det var godt, det udkom, fordi det har vist sin berettigelse og har haft betydning. Der kan nemlig ikke være tvivl om, at det grundigt har været med til at rense luften, klare begreberne og skrælle lag bort, der hindrede en virkelig samtale i at komme i gang. Atmosfæren er blevet en noget anden, hvilket i sig selv lover godt.

Man kan heller ikke være blind for, at kirkelig fornyelse på flere måder og på forskellige områder trænger sig frem. Det liturgiske spørgsmål er sat på dagsordenen såvel i som uden for højkirkeligheden, og det er da et livstegn. Indre Mission er ved at komme i gang med en selvransagelse, når det gælder selve den indre mission, som blev dens særlige opgave i og gav til vort folk. Og hvad angår det sociale og pædagogiske, er det ved at gå op for os, at det ikke slår til at tænke blot realistisk og psykologisk, men at det er nødvendigt, at vor tænken udspringer fra såvel Bibel som kirke og fører frem til en deri be-

grundet og derudfra øvet tjeneste.

Hvad nu med menighedsrådene? Hører de med i billedet, eller falder de helt udenfor? Så meget er sikkert, at de retteligen burde høre med i billedet, men at virkeligheden ikke helt svarer dertil.

Det mest positive, der er at sige om menighedsrådene, er vel nok den omsorg og offervilje, de har udvist over for vore kirkebygninger. Der er vi stort set nået til, at vi kan være vore kirker bekendt og kan glædes over at samles som menighed i dem. Når vi tænker på kirkebygningen, har menighedsrådene levet op til løftet at give den kristne kirke gode kår.

Men som helhed må man sige, at forholdet menighedsrådene og menigheden imellem har været mærkeligt negativt. Det kommer frem på flere måder. Man kan vitterligt komme ud for, at et menighedsråd ikke engang gider ulejliges sig til kirke, når en ny præst i menigheden indsættes, skønt det dog på menighedens vegne valgte ham. For slet ikke at tale om den almindelige søndagsgudstjeneste, hvor det visse steder vil være et særsyn at se menighedsrådsmedlemmerne iblandt de stadike kirkegangere. Ja, nogle vil endda aldrig vise sig.

Det er med til at forgifte forholdet mellem råd og menighed. Mange præster vil sige, at der kan ikke bygges noget på menighedsrådene. Vi ser dem jo ikke, så vi er hørt op med at regne med dem i forholdet kirke og sogn. Og menigheden har efterhånden vænnet sig til situationen, at menighedsrådet sørger for det blot ydre og formelle, men ikke tager ansvar for det indre og reelle.

Det ville være overdrevent at sige, at der råder mistillid parterne imellem. De kommer oftest godt ud af det med hinanden i de sager, hvor de møder hinanden. Men der mangler tillid imellem dem, og derfor lader man sager falde, hvor man skulle have mødt

hinanden og have arbejdet sammen som ansvarlige i og for menigheden.

Nu er det ikke min tanke at give menighedsrådene hele skylden for denne sørgelige udvikling. Meget af skylden ligger nok i selve begrænsningen af beføjelser, der er givet menighedsrådene. Det lader sig ikke nægte, at disse, foruden så vigtige ting som gudstjeneste, ritualer og læreøger, først og fremmest angår det økonomiske, som naturligvis også skal klares ordentligt. Men jeg er ikke i tvivl om, at betroede man menighedsrådene noget mere virkelig kirkeligt, ville de også vokse med opgaverne, og opgaverne i sig selv ville virke sorterende, idet det hurtigt ville vise sig umuligt at være menighedsrådsmedlem uden at være og leve med i menigheden og være engageret i kirken.

Mange vil muligt være betænkelige ved at slå ind på den vej, måske er den heller ikke i øjeblikket farbar. Men der er så ikke anden vej at gå end at sørge for, at vi får kirkeligt engagerede ind i rådene, der lever med i menigheden, dens gudstjeneste og arbejde, som vil påtage sig kirkeligt ansvar, og som derfor også kan pålægges flere kirkelige opgaver, så menighedsrådene ad frivillig vej kommer til at svare til navnet.

Professor Wingren, Lund, har i sin bog Evangeliet og Kirkan gjort opmærksom på, at kirketugtsproblemet er aktuelt tilspidset på menighedsrådsplanet. Jeg anfører: "Irigen borde kyrkotuktsåtgærderna i vår tid primärt inriktas på att fixera ett oppgivbart minimum av konkret delagtighet i församlingens liv såsom villkor för val till och innehav av alla ställningar, i vilka beslut och avgöranden träffas av vital vikt för församlingens liv. På denna punkt tillkommer det den kristna församlingen att gentemot staten och alla världsliga myndigheter ställa fordringar... Situationen blir abnorm, om folkkyr-

korna innesluta minoriteter, som leva med i församlingens inre liv men som på grund av sin fåtalighet sakna möjlighet att prägla besluten om kyrkan, samt majoriteter, som permanent stå utanför gudstjänstgemenskapen men dock med sin numerära styrka regera över församlingens interna förhållanden. Detta är i vår tid ett kyrkotuktsproblem av första ordningen.

Barndopspraxis i folkkyrkorna kan sättas under allvarlig debatt. Ty på dopet, meddelat åt barn, måste undervisning följa. Kan det göras gällande, att undervisning i verkligheten icke följer, då är tiden inge för en kritisk granskning av barndopspraxis. ... Aven de som tveka inför dogmat, de som sparsamt besöka gudstjänsten, de som leva på fragment av synoptikernas Jesusbild, alla dessa i periferien dröjande ha passeret porten i och med sin dop. Här gäller kyrkans tålmodsprincip, ty här är man i vår kultursituation, öppet eller fördolt, på själavårdens plan inför varje människa. Men man är på ett annat plan i beslutande församlingar, där själva den dryck, som kyrkan skall räcka till människorna, kan bli föremål för generella avgöranden genom ändring av ritual, kyrkoordning, läroböcker. Allt detta är fritt och kan ändras, men det måste ändras med ett enda mål i sikte: e v a n g e l i e t skall nå fram. Detta mål kan icke ens varsnas av dem som icke för egen del personligen leva på evangeliets dryck.... Kyrkans tålmodsprincip är i själavårdssituationen ett v ä r n f ö r e v a n g e l i e t contra lagen. Men tålmod inför beslutande församlingar, som ådagalägga sin likgiltighet för evangeliet och dock önska styra kyrkan, kan aldrig vara ett värn för evangeliet. Därför upphör i den situation tålmodet att vara tålmod - och blir slapphet.... Ingen som lever på fragment äger rätt att fordra, att alla andra skola leva på samma fragment...

Hela evangeliet tillhör församlingen. Och församlingen måste kräva, att skatten, hel och hållen, bevaras. Detta är ett kyrkotuktsproblem, subordinerat under evangeliet, alltså under kyr-

kans enda auktoritet". (O. a. værk pag. 148-150).

Der er vist al mulig grund til, at vi ikke her op til menighedsrådsvalget glemmer disse ord, der også hos os har deres aktualitet.

B. Riisgaard.

Pietisme, plus og minus (1)

Foredrag ved præstekonventet i Virring 17.-19. maj 1965 af Th. Kühl.
Efter båndoptagelse ved A. Studsgård.

Hvad er pietisme? Det er jo så vigtigt, når man debatterer, at blive klar over, hvad det egentlig er, vi taler om. Megen debat ville blive anderledes og blive mere frugtbar, om man begyndte med at sige: "Ved det forstår jeg det og det, og derudfra debatterer vi". Det har vi svært ved at lære. Nu er vi jo heller ikke særlig fine dialektikere. Det har vi desværre ikke lært, som vi egentlig skulle have lært det, og deraf kommer der en masse snak.

Man plejer at sætte pietismens fødselsår til 1675, da Spener udgiver sine berømte "Pia desideria", der egentlig kommer som et forord til Johann Arndts postille og senere som et selvstændigt skrift. Spener lever fra 1635 til 1705, den anden store pietist, Francke, fra 1663 til 1727.

Disse Pia desideria taler om pietas, et kirkeligt og bibelsk legitimt begreb. Pietas hører med til vort kristne liv. I Ny Testamente hedder det evsebeia, gengivet ved det gamle udtryk "gudsfrygt". Evsebeia er et meget interessant begreb, står i forbindelse med det græske ord sebas, som betyder den sky, der kommer over et menneske, når han står over for livets afgørelser, en angst for at handle forkert. Evsebeia betyder så et menneske, der

forholder sig rigtigt i livets forskellige afgørelser, både overfor Gud og overfor mennesker. Det er tydelig nok et grundbegreb - også i Gl. Testamente.

Det man ønskede i pietismen var, at man måtte få et kristent folk, at kristenfolket ikke bare skulle tilhøre kirken på udvendig vis - være medlemmer af kirken, bruge dens sakramenter, gå til messe - men at det måtte være levende for dem, både når de var samlet om det i kirken - de gamle pietister var strengt kirkelige i starten - og at det måtte kendes også i hverdagen, at man kunne vandre i kærlighedens gerninger. Man brugte tidligt udtrykket praxis pietatis. En sand pietas vil altid være en praxis, noget man gør. I Bergmanns kirkehistorie stilles det sådan op, at pietismen er følelsens reaktion overfor den tørre ortodoksi. Så vidt jeg har forstået, er det ikke helt rigtigt, i hvert fald ikke i begyndelsen. Den er meget mere en appel til viljen end en appel til følelsen. Det er nemlig en praxis pietatis, og det bliver det ikke til, hvor det bare bliver følelse. Så vidt jeg kan se, er det først senere, det kommer - om ad herrnhutismen. Den oprindelige pietisme ville være ortodoks. Selv om også noget af det, den fremsætter, da den taler om

denne praxis pietatis, om de kristnes nye og hellige liv og om præsterne - man ville også, at præster skulle være fromme og ikke nøjes med en tør, teoretisk lærdom, så kom også det punkt, at de troende skulle samles i disse konventikler eller ecclésiola. "Men", sagde de gamle pietister, "de skal altid være under præstens tilsyn". Vi ser altså, at der er en klar kirkelig linie i den.

En ting, som også er karakteristisk, hvor praxis pietatis kommer i gang, er, at man får megen interesse for undervisning. Der har pietismen jo indlagt sig en meget stor fortjeneste, både hvad angår den højere og den lavere undervisning. Og da kommer den tanke frem om theologia irregenitorum: Kan den ikke-genfødte drive teologi. Der mener de, at man skal jo strengt taget for at drive rigtig teologi være genfødt.

Med herrnhutismen synes følelserne at bryde temmelig stærkt igennem. Så vidt jeg har forstået, er det fra herrnhutiske kredse, at den sætning, som vi allesammen kender, og som vi har hørt pietistiske og forresten også liberale præster hævde - endnu i dag: "Det er ikke læren, det kommer an på, men det er livet". Det viser sig også her i Danmark, at man ret hurtigt kommer i modsætning til herrnhutismen, og på et vist tidspunkt kommer endda et forbud mod den. Rent historisk er det med Frederik d. 4., at pietismen begynder. Den bryder rigtigt frem med Christian d. 6. Som bevægelse har pietismen i høj grad kongens og hoffets bevågenhed. Da senere Frederik d. 5. kommer, er det en anden ånd, der blæser ved hove, og så går det stærkt tilbage med pietismen, og den munder ud i rationalismen.

Det er en fejlagtig vurdering, at rationalismen står ortodoxien nærmere end pietismen. Rationalismen vokser egentlig naturligt ud af pietismen, i det pietismen udvikler sig videre til

det, historikerne med et dårligt udtryk kalder den radikale pietisme, hvor man bliver ligegyldig over for embederne og sakramenterne og kan nøjes med det indre lys. Når man går vejen om ad den radikale pietisme, kan man tydeligt se, at man ender i rationalismen, for en dag bliver det indre lys lig med fornuftens lys.

Så er der Indre Mission hos os. Er Indre Mission pietistisk? Så vidt jeg har forstået, har den jo nogle rødder i den gamle herrnhutisme, som overlevede her, men der er også noget vestfra, noget af det engelske, noget calvinsk. Chr. Bartholdy har yndet at sige, at I.M. har fået mere fra Calvin end fra Luther. Det gælder sikkert en del af I.M.s folk. I.M. vil jo nok selv sige, at den er pietistisk, og det er rigtigt, at der er pietistiske træk. Men jeg synes alligevel ikke, at man har kunnet træffe det typisk pietistiske - navnlig ikke hos de gamle missionsfolk - f.eks. var Vilh. Beck det vel egentlig ikke. Han havde slet ikke sind til det, han var en helt anden type end den gamle sarte og lærde Spener. Rent principielt kan man vel ikke sige, at I.M. er pietistisk, for dansk I.M. er ikke en kirkelig retning, men et arbejde, hvad man jo også siger fra ansvarligt hold i dag. I.M. har ingen særlærdomme, ønsker at holde sig til bekendelsen og være evangelisk-luthersk, men den er et arbejde i denne gamle evangelisk-lutherske kirke.

Når vi taler systematisk om pietismen, plus og minus, må vi spørge: Hvem er censor? Hvem skal give plus og minus? Jeg vil mene, at vi skal bedømme pietismen ud fra vor egen kirke, d.v.s. ud fra skriften og bekendelsen, ud fra hvad skriften siger, og hvad den gamle kirke, som har været hos os i tusind år, vor hellige moder, har lært os og rakt os og givet os at leve på. Derudfra må vi prøve på at vurdere, hvad vi historisk kalder for pietisme.

Som jeg allerede har sagt det, er pietas et meget stort plus, noget som ikke kan undværes i kirkens liv. Hvor pietas bliver borte, vil kirken forfalde. Hvor pietas får næring, vil den vokse og gro. Når vi i dag ser ud over vor kirke og ser alt det mørke og tænker på, hvad vi skal gøre, tænker jeg ofte, at det vi trænger til, er nogle virkelig fromme kristne mænd og kvinder, som bare lever fromt, som elsker Gud og deres næste, og som bliver ved med det, som kan bede for deres fjender, som kan bære skam og tåle at holde ud, som kan blive ved med at være gode, hvad man end gør ved dem. Det er sådanne mennesker i praxis pietatis, som bærer livet frem i denne kæmpende fromhed. Det fortælles om Konstantin, at han så korset, og det lød til ham: "Under dette skal du sejre!" Det forekommer mig, at det er det, Gud er ved at lære os, og som vi er så dårlige elever til at lære, at det er ved korset, vi skal sejre. Hvor Gud har en håndfuld mænd og kvinder, som virkelig vil leve under korset - ikke bare løbe rundt med nogle broderede kors på, men bære Jesu Kristi hårde og besværlige og foragtede og bitre kors i hverdagen og holde ud i praxis pietatis, der kommer Guds rige. Det synes jeg, at historien har vist os. Derfor er pietas et meget stort plus, noget, uden hvilket vi ikke har en sand kristendom.

Men hvor man ensidigt taler om fromheden og glemmer fromhedens kilder, åbenbaringen og åbenbaringens formidling gennem ord og sakramenter og embeder, er man ude i, hvad man kan kalde pietisteri. Det er et minus.

Den bekendte liberalteolog Ritschl har karakteriseret pietismen som et stort tilbagefald til katolicismen; der er jo f.eks. askesen. Det er rigtigt, at der er et asketisk drag i pietismen, men det kan under mange former være et plus. Der har altid i kirken været plads for asketiske kristne.

Ikke alle skal gå den vej. I lutherdommens glade dage følte man sommetider, at nu var man færdig med alt det gamle, nu skulle vi alle spise god mad, ligge i bred ægteseng og alt det, som blev understreget meget kraftigt. Og så blev det til, at når der var nogle asketiske sjæle, som ville gå en lidt anden vej, var der ligesom ikke plads for dem. Der må i kirken også være plads for det asketiske liv. Der er nogle, som Gud kalder til et asketisk liv, nogle, som har askesens nådegave. De skal i hvert fald ikke være ringere end andre, som ikke har den og kan leve på en anden måde. Jeg har selv følt, at der er for lidt plads i vor kirke til det asketiske. Når man mødte noget af det, skulle disse mennesker mistænkeliggøres. Der er også et vidnesbyrd for verden i askesen.

Når vi taler om pietismen, må vi også nævne adiafora. Vi må ikke glemme, at man jo holdt fast ved ordet adiafora, mellemting. Og hvis man vil forstå det lidt velvilligt, kunne man jo også forstå holdningen til adiafora som et udtryk for askesen: "Jeg har ikke tid til alt det der, for jeg skal med til det her". "Jeg vil ikke nyde de ting og vil hellere give til Guds rige". Men så skal de have lov til at gøre det, så længe de blot ikke kræver, at alle skal det. Nu kan man synes, at det er nogle nemme ting, de har valgt sig, for hvis man er gammel og stiv eller har træben, er det jo ikke svært at forsage dansen; men så var forholdet til ægteskabet måske ret bredt med både nr. 2 og nr. 3 kone, ældre mænd, som giftede sig med en ganske ung kvinde o.s.v. Så må man jo sige: "Det er i kommet lovlig let om ved, for skal det være askese, skal det gøre ondt, så i virkelig savner noget". Der er jo det gode ved den gamle kirke, at der møder man den forståelse, at en kan sige: "Det skal i ikke allesammen give afkald på, men

det skal jeg, og hvad du skal, må du spørge din Gud om". Det forhold kunne vi prøve at forstå, så at det også kunne blive et plus. Men skal det gælde for alle og kristenstanden vurderes derudfra, er det selvfølgelig et minus, en fejltagelse, for sådan lærer den gamle kirke ikke, den er ikke snæver og ved, at der er mange forskellige livsformer.

Noget af det, der er pietismens uvisnelige fortjeneste - og Indre Missions - er, at man træder frem og minder mennesker om nådens stand og tør stille det spørgsmål: "Er du i nådens stand?" Den gamle, egentlig ortodokse lære om ordo salutis (frelsens orden) blev fastholdt af disse folk og den gamle Indre Mission. Jeg har mødt det særlig i den slesvigske Indre Mission, som havde forbindelse til Flensborg. Disse gamle præster og missionærer var alle opvokset med ordo salutis. Nogle af disse gamle slesvigske missionærer kunne aldrig tale, uden at de havde ordo salutis med og helst hver gang. Det er uhyre vigtigt og noget, som vi ville have brug for i dag. Ordo salutis er et skema, ved vi, men skemaer er nu slet ikke så dårlige til at give overblik, så at man gør sig klart, når man taler, hvad det er man gør. Vi er jo ikke de moderne teologer, der siger: "Kirken har ingen anden opgave end at forkynde evangeliet". Kirken skal f.eks. også forkynde loven. Gud har betroet kirken sin hellige lov. Og vi kan godt gå så vidt og ærgre modernisterne ved at sige: Kirken er moralens vogter. Det er ikke det eneste og det primære, for det primære er at bære det glade budskab frem og oprette rigets tegn. Men kirken er moralens vogter, for så vidt som kirken også skal frembære og håndhæve Guds evige, uforanderlige lov - det, som Luther kalder Guds gerning med venstre hånd. Det er vigtigt for en forkynder at gøre sig klart, hvad han vil med sin tekst. Der kan godt

være en dag, hvor man siger: "I dag vil jeg forkynde loven og ikke andet". Det er fuldt ud legitimt. Men man må så bare ikke tro, at man har forkyndt evangeliet. Med rette siger de gamle lutherske dogmatikere, at en ret teolog kendes på, at han kan gøre skel mellem lov og evangelium. Man må aldrig blande disse to ting sammen. Det er uhyre karakteristisk for det evangelisk-lutherske. Når vi taler om loven og evangeliet, roder vi det jo sammen. Det gør vore modernister også, som jo kan stå og tale om "evangeliets krav", det er ganske ureformatrisk. Reformatorerne ville sige: "Evangeliets krav kender vi ikke noget til, evangeliet har ikke noget krav, men er ikke andet end Guds gave". Lov og evangelium er så forskellige, siger de gamle, at der er en hel himmel imellem dem m.h.t. deres natur, men m.h.t. deres praksis er de som i et tematiske punkt, der som bekendt ingen udstrækning har, der virker de sammen. Evangeliet er stumt, hvor loven ikke forinden har talt. Ellers går det som hos vore modernister i dag, hvor evangeliet ender med at sige, hvad humanisterne siger, og så får vi alt det med næsten, det næsteri, som er så moderne i dag. Man ender med at sige nøjagtig det, som tiden ønsker at høre.

(Afsluttes i næste nr.)

Fik D E læst

SYV KRONIKKER om Kirkens Ja og Nej?
Ellers skynd Dem!

Omtalt i RE-FORMATIO nr. 3, side 47.

Andre sagde:

- en værre omgang af de mest udtrådte kirkelige trivialiteter -
- megen menneskelig alvor, men også en god del fromt hysteri -
- afgudsdyrkelse med præsteløftet og den augsburgske bekendelse fra 1530 -

Fås i boghandelen, pris 4 kr. I hovedkommission: Frimodts Forlag.

Københavns kirkesag -75 år

Københavns kirkesag udsprang af den nød, som fremkaldtes af hovedstadens voldsomme vækst i slutningen af forrige århundrede, så de gamle kirkesogne fik op til 60-70.000 indbyggere, der alle var medlemmer af folkekirken. Bunkerbryllupper, massedåb, stadig stigende afstand mellem kirke og befolkning blev de uundgåelige konsekvenser.

I denne nød tog en række lægmænd og præster initiativet til den strålende indsats i dansk kirkeliv, som Københavns kirkesag er. Målet var deling af de københavnske kæmpesogne, opførelse af tilstrækkelig mange kirker, så intet sogn havde over 10.000 indbyggere, og 2 præster ved hver kirke. Kirkefondet har arbejdet utrættelig på at nå dette mål. I den forløbne tid er rejst 54 kirker, og alle, som er positivt indstillede til folkekirken, anerkender i dag det rimelige i sogne af denne størrelse.

På baggrund af de skandaløse forhold i København, da kirkefondet begyndte, er det forståeligt, at man satte sig dette mål, og i høj grad beundringsværdigt, at man er nået så vidt, som tilfældet er. Men for et folk af døbte og troende mennesker må virkeliggørelsen af dette mål ses som en nødforanstaltning. Den ordning, som blev indført efter kristendommens indførelse i vort land, og som vi stadig har i de egentlige landdistrikter, med en kirke og en præst for hver 1000 til 2000 mennesker, er langt mere passende for et sogns praktisering af kristendommen. I en kirkefondskirke, hvor der kan skaffes 500 siddepladser, når alle til rådighed stående lokaler slås sammen, skulle der holdes 20 messer hver søndag, hvis alle 10.000 døbte menighedsmedlemmer skulle få mulighed for at gøre deres

søndagspligt. Vi ved jo, at virkeligheden er en anden. Selv om man bygger nok så småt, er der i regelen rigelig plads til de folk, som kommer.

Dette minder om, at kirkefondets oprindelige mål ikke blot var at bygge kirker, men ikke mindst at kalde de afkristnede masser til at blive levende medlemmer af menigheden. Denne opgave er ikke mindre i dag i alle vore store byer, og for resten på landet med. At præster og lægfolk i broderligt fællesskab beder for og arbejder på, at det bliver klart for alle døbte, at kristen kan man ikke være, hvis man ikke går regelmæssigt til kirke og til alters. Det er den store opgave. Og at man lever sit liv ud af den utrolige glæde, det er, at Gud selv vil være hos os og give os sine evige og fuldkomne gaver, når vi samles til gudstjeneste i Jesu navn.

Derfor skal der stadig bygges kirker i København. I øjeblikket er det sådan, at der kræves 32 nye kirker i København og omegn, hvis ingen sogne skal have over 10.000 indbyggere. Måske burde der bygges mange flere kirker end en for hver 10.000. Men lad os endelig arbejde for at nå dette mål først.

Men først og fremmest skal der kaldes til from og lydig deltagelse i søndagsmessens vidunderlige herlighed. Når dette kald høres, og Herren nyskaber troens liv i menneskesjæle, så kommer nok også de kirker, vi har brug for. Til dette formål bør vi i broderlig samhu forenes med Københavns kirkefond.

Til lykke med de 75 år!

Johs. M. Nielsen.

Sådan gør man i England (3)

I de foregående artikler har vi set lidt nærmere på Church of England og måske derved fået opfattelsen af, at C.o.E. er katolsk. Og som vi sluttede i sidste nummer, gentager vi her - ja, det er den. I mange af de tilsendte pjecer bliver det gang på gang fremhævet, at C.o.E. er katolsk, men ikke romersk-katolsk.

En lille folder med titlen "Protestant or Catholic?" kan i al sin kortshed måske bruges til at illustrere denne opfattelse. Først defineres ordet protestant som på den ene måde betydende ikke-pavelig, idet det omfatter alle de mennesker, som i det sekstende århundrede udskilte sig fra Rom, og på den anden måde betydende ikke-katolsk, idet protestantisk jo i mange menneskers øjne beskriver mennesker, som afviser den traditionelle kirkelige opfattelse, og som tager meget løst på trosbekendelsen og sakramenterne.

Church of England er protestantisk i den første betydning af ordet, men ikke i den anden, idet C.o.E. er ikke-pavelig, men i k k e ikke-katolsk.

Dernæst polemiseres lidt mod Rom, som beskyldes for at monopolisere ordet katolsk, som efter C.o.E.'s opfattelse omfatter alle dele af Kirken, som strengt holder sig til de traditionelle trosbekendelser og sakramenter. Katolikker er altså de romersk-katolske, de ortodokse, anglikanerne og mindre grupper som de gammel-katolske.

Pjecen slutter med at fastslå, at der i England er to grupperinger af mennesker, som kan kaldes katolske, nemlig Church of England, som er katolsk og den romersk-katolske kirke, som er katolsk-plus. Men der er også varierende afskygninger af protestantisme, som betegnes som ka-

tolks-minus. Kort og klart og med britisk selvfølgelighed fastslås det, at Church of England er den sande katolske kirke, medens den romersk-katolske kirke lærer den katolske tro på visse dogmer om paven og om den Hellige Jomfru, "som enten er fejlagtige eller unødvendige". De protestantiske og afvigende grupper lærer den katolske tro minus visse afgørende ting som episkopatet og præsteembedet.

Jeg synes afgjort, at der med disse direkte og klare definitioner af Fader Ross, den fremragende prædikant ved All Saints i London, er afstukket retningslinier, som meget let lader sig overføre til Danmark. Dog tror jeg ikke, at man mange steder i Danmark kan se en præstetavle som den, der er afbildet på pjecens forside, hvor man kan følge rækken af præster ved St. Edmund's lige fra Edmund de Lisle i 1283 til Arthur H. Genower i 1940. (Interessant er det forøvrigt at se, at i 1310 hed præsten John Huskard, utvivlsomt fra en af de gamle danske familier).

En anden pjece af Fader F. F. La-ming, domprovst ved St. Mary's i Glasgow, går lidt mere i detaljer.

Han fastslår indledningsvis, at den anglikanske kirkefamilie er en del af den katolske kirke, selv om den tilhører de reformerte kirkegrupper. Endvidere nævnes det, at mange af de værdifulde kirketraditioner, som blev afskaffet under reformationen, nu i det sidste hundrede år er ved at blive genindført, uden at der derfor er nogen grund til at beskyldte C.o.E. for at være romersk-katolsk.

Dernæst følger en række afsnit omhandlende både skikke og ceremonier, som i den store offentligheds øjne uvægerlig fremtræder som romersk-katol-

ske, og punkter af mere læremæssig karakter. Og da disse afsnit på mange måder kan overføres til danske forhold, vil vi se lidt nærmere på dem.

Først korsets tegn. Det tjener til at symbolisere, at vi har fået befaling til at tjene Herren med hele vort hjerte, af hele vor sjæl og af hele vor styrke. Korsets tegn gøres jo med højre hånds fingre fra pande til bryst, og fra venstre skulder til den højre.

Dernæst citeres dåbsritualet, og det fastslås, at når det er en god og rigtig ting for barnet at blive tegnet med korsets tegn, så kan det ikke være forkert, hvis dette barn senere i livet selv bruger korsets tegn. En sådan handling vil jo hver gang minde ham om det banner, under hvilket han bekæmper Guds fjender. Når vi begynder vore bønner med "I Faderens, i Sønnens og i Helligåndens navn", bør vi tegne os med korsets tegn for at lede vor opmærksomhed og vore ord i retning mod Gud. Korsets tegn før læsningen af evangeliet minder os om, at vi skal leve livet i evangeliets ånd. Når absolutionen meddeles, symboliserer korsets tegn, at kun ved Kristi kors er vi visse på tilgivelsen af vore synder. Når velsignelsen til slut gives, tegner vi os med korsets tegn i erindring om, at ved Hans offer kommer alle velsignelser og nådegerninger.

Korsets tegn er ikke romersk-katolsk, ikke ortodoks, ikke anglikansk, det er simpelthen den katolske kirkes symbol, altså det kristne symbol.

I næste afsnit anbefales det at tiltale sin præst Fader, idet præsten jo netop i sin pastorale gerning skal være som en fader for sin flok.

Betegnelsen messe for den hellige kommunion omtales dernæst. Men det har vi set på i tidligere afsnit. Kun vil jeg gerne citere de afsluttende bemærkninger, hvori det anføres, at betegnelsen ikke er den vigtigste, når

vi blot husker, at "denne gudstjeneste er i vor religions hjerte og centrum". "Vor Herre sagde: "Gør dette til min ihukommelse". Og når vi anerkender den altoverskyggende betydning af den gamle sætning "Herrens tjeneste for Herrens folk i Herrens hus på Herrens dag", gør det ikke så meget, om vi siger messe eller noget andet, når bare vi gør det.

Syndsbeholdelse og absolution, som klart omfattes af de rubrikker i Common Prayer Book, der omhandler præstordination og kommunion, både i kirken og ved sygesengen, betegnes også som katolsk, men ikke specifikt romersk-katolsk, idet der henvises til Johannes 20, v. 22-23. Vi har jo da også i vor salmebogs afsnit om ritualer og bønner klar tradition for denne opfattelse, se side 337 og Luthers belæring om skriftemålet side 426-429.

Messeklæderne, som vi tidligere har set på, skal heller ikke omtales detaljeret her. Kun vil jeg i anledning af forslaget for nylig om, at de danske præster skulle opgive præstekjolen, og i den sikre forvisning, at vedkommende præst ikke på nogen måde havde tænkt sig til gengæld at iføre sig alba og stola, understrege, at Fader Laming stærkt går ind for, at messeklæderne dels forbinder vore dages kirke med oldkirken, dels - og det er navnlig det, der har betydning i denne forbindelse - understreger præstens anonymitet foran Herrens alter. For han er ikke hr. den eller den, han er heller ikke Fader den eller den, han er først og fremmest Guds præst. Messeklæderne tjener til at understrege, at gyldigheden af sakramentet ikke afhænger af præsten, fordi alle præster bærer de samme klæder, hvorved vor opmærksomhed afledes fra præstens individualitet helt op til Den store Ypperstepræst.

Det kontroversielle punkt om Den Hellige Jomfru Maria gøres til genstand for omtale, idet forfatteren un-

derstreger, at der i Common Prayer Book findes ikke mindre end 5 dage beregnet til hendes ihukommelse. Selv om der har fundet og stadig finder misbrug sted, bør vi dog ikke "opføre os, som om Den Hellige Jomfru ikke var værd at nævne".

"Vi gør ikke vor Herre ære ved at nægte Vor Frue den ære og agtelse, hun har krav på. Vi ærer hende for hendes lydlighed, for hendes eksemplariske moderskab, for hendes loyalitet og selvopofrelse, for hendes renhed og hengivelse under Guds vilje, og først og fremmest hendes villige medarbejde, hvorved inkarnationen blev gjort mulig". Dernæst anbefales det daglig at sige Angelus, hvis tekst citeres.

For en ordens skyld vil jeg anføre, at der ikke med noget ord omtales tilbedelse af Jomfru Maria.

Brugen af røgelse omtales som et smukt symbol, dels på kirkens kontinuitet med den allerførste tid, dels som et tegn på renhed i kirken og som et tegn på, at vore åndelige ofre virkelig er vellugtende og Gud velbehagelige. Endelig er røgelse den eneste af messens funktioner, der påvirker lugtesansen. Naturligvis er røgelse ikke strengt nødvendig, men hvorfor undvære noget smukt og værdigt i vor gudstjeneste?

Vievand bruges også i Church of England, og forfatteren finder det ikke en gang nødvendigt at understrege, at man ikke behøver at være romersk-katolsk for at bruge vievand. Det er noget, der simpelthen hører til den katolske kirke.

Og endelig bønner for de afdøde. Det understreges, at kirken både består af den kæmpende, den ventende og den sejrende kirke, og at det må være rigtigt i vore bønner og ved vore gudstjenester at bede for dem, der er gået forud for os. Det er godt at se, at i de danske kirker, som har indført et forbedret messeritual, har vi jo

netop disse led "i samfund med hele Din menighed på jorden og i Himlen, i kor med alle engle synger vi Din herligheds lovsang", og bøn for "dem der i dette forkrænkkelige liv er gået forud for os". Noget egentligt bevis for, at disse bønner ikke er romersk-katolske, føres ikke, men fordi de samme bønner bruges overalt i kirken, både i øst og i vest, burde vi jo alle stemme i og derved føle os som een kirke, og ikke med mistro eller fordomme sætte os uden for det store katolske fællesskab.

Er den engelske kirke så romersk-katolsk? Er vi romersk-katolske i Danmark, når vi anvender mange af de fremgangsmåder og bekender os til mange af de opfattelser, som C.o.E. har? Nej, det er ikke tilfældet, for der er trods fællesskabet mange principielle modsætninger. Lad os ikke i den danske folkekirke blive ved med at holde os udenfor. Lad os ikke uden videre forkaste disse forskellige sandt katolske og fælleskristelige ydre tegn og trosopfattelser. Lad os ikke vedblivende tro, at sådan som vi i Danmark - på mange afgørende punkter i væsentlig uoverensstemmelse med kirken ud over verden - har udviklet en kirkelig tradition, må det være det eneste rigtige. Lad os prøve at forstå vore brødre i andre lande og i andre dele af kirken og lad os alle blive eet, ligesom Han er eet med Faderen.

Preben Kunst.

RE - F O R M A T I O s ekspedition er flyttet med pastor Povl Dahl til:

Ø l b y p r . S t r u e r

Telefon: (078) Ølby 16.

RE-FORMATIOs postkonto som hidtil:

8.81.42 ved pastor Povl Dahl.

Red.

Læst:

Christian Thodberg: "Den forsømte Gudstjeneste". I Gads serie "Randbemærkninger". 76 s. 14,25 kr.

Det er glædeligt, at de, der tog det prisværdige initiativ til at udsende serien "Randbemærkninger", også har fundet anledning til at lade forstander Thodberg få sine "randbemærkninger" til gudstjenesten udgivet. Alle rede som et ærligt ment indlæg i debatten om liturgisk fornyelse skal "Den forsømte Gudstjeneste" hilses velkommen her. Thodberg besidder ikke blot gennem sine liturgiske studier megen lærdom om gudstjenstlig tradition - specielt den bysantinske. Man fornemmer også, at disse gamle liturgier for ham er blevet så levende, at han ikke lader sig nøje med, at de månes frem som genfærd - af æstetisk eller arkæologisk interesse. Næppe helt med urette øjner Thodberg en vis fare for dette i ritualkommissionens forslag. Gudstjenesten må være lige så ægte - pågående og centralt kristeligt forkyndende, som de gamle liturgier var det.

Med glæde læser man (s.59), at gudstjenesten er kirkens røst. Her møder man en sund gammel-grundtvigsk og græsk-ortodox opfattelse.

Det er da i og for sig også prisværdigt, at Thodberg ud fra denne opfattelse undersøger, hvad gudstjenesten siger om sig selv (s.8 og 11), hvor han benytter indgangsbønnens "for at høre, hvad Gud vil tale til mig". Blot er det et spørgsmål, om den specielt dansk-norske indgangsbøn ikke er et for snævert udgangspunkt til at sige, hvad kristen gudstjeneste er, hvor væsentlig denne tanke end er. Hvorfor ikke lægge nadverens indtelsesord til grund? - Det ville samtidigt give et bibelsk og et liturgisk udgangspunkt - og det ville ha-

ve frigjort Thodberg fra den konfessionelle og nationale provincialisme, som flere gange mærkes i skriftet.

Ganske vist begynder bogen med et bibelsk udgangspunkt i afsnittet "Tolderens gudstjeneste", hvor det s.5 hedder: "Hvad kristen gudstjeneste er og bør være, får man et lille indtryk af ved at læse Jesu lignelse om de to berømte kirkegængere, farisæeren og tolderens (Lukas 18,9-14)". Vel siger denne lignelse en hel del om, hvordan vi skal deltage i gudstjenesten, og dermed giver den vel også "et lille indtryk af", hvad gudstjeneste er. Men Thodberg konstruerer - dygtigt - en hel gudstjenestens teologi på dette - i denne forbindelse tilfældige bibelsted. Og det går ikke.

Det havde været rigtigere at undersøge nadverens indstiftelse og så med en række bibelske og liturgiske tekster sige noget mere om, hvad gudstjeneste er.

Godt nok bliver nadverens indstiftelse (Fortsættes side 79 øverst)

ORIENTERING OM KIRKENS JA OG NEJ fås

i "P R E S S E K L I P fra Debatten om Kirkens Ja og Nej", bind 1 & 2.

1. bind omfatter perioden nov. 64 til jan. 65, 112 s. folio i tværformat. 21 kr. inkl. forsendelse.

2. bind afsluttes sept. 65, ca.100 s. 19,50 kr. inkl. forsendelse.

Bind 1 & 2: 38 kr. inkl. forsendelse.

I disse to bind findes alt, hvad der er fremkommet om Kirkens Ja og Nej i tidsskrifter og aviser, også norske og svenske, en stofmængde på over 600 normalsider. Udførlig indholdsfortegnelse i hvert bind.

Oplaget er stærkt begrænset.

Fås kun hos pastor Anders Studsgård, Asavænget 24, Lyngby. Giro 7.33.85

telsesord behandlet, men på en højest utilfredsstillende måde, bl.a. fordi man hverken direkte eller indirekte mærker noget til, at det Gamle Testamente har været inddraget i Thodbergs

overvejelser. Dette i forbindelse med, at også det meste af det Nye Testamente synes ubenyttet, bevirker, at nadveren ensidigt bliver et måltidsfællesskab og ikke den nye pagts offer- (Afsluttes s. 80, 2. spalte)

Kirkedage i Randers

11. - 13. SEPTEMBER

Lørdag den 11. september:

Kl. 11.00: Højmesse i Sct. Mortens kirke. Liturg: Vagn Hasselgaard, Randers. Prædikant: Knud Jakobsen, Urlev.

Kl. 13.00: Middag på K.F.U.M.

Kl. 14.00: Foredrag på K.F.U.M. - Knud Jakobsen: KIRKEN FINDER SIG SELV.

Kl. 17.00: Vesper i Sct. Mortens kirke.

Kl. 18.00: Aftensmad på K.F.U.M.

Kl. 20.00: Foredrag med lysbillede på K.F.U.M. - Vagn Riisager, Randers: HUSETS HERLIGHED.

Kl. 22.00: Completorium i Sct. Mortens kirke.

Søndag den 12. september:

Kl. 10.00: Højmesse i Sct. Mortens kirke. Liturg og prædikant: Helge Nødergaard, Randers.

Kl. 12.00: Middag på K.F.U.M.

Kl. 13.30: Udflugt til blandt andet Hald. Vagn Riisager leder ekskursjonen, som udgår fra Sct. Mortens kirkes nordre parkeringsplads.

Kl. 16.30: Procession med påfølgende vesper i kirken. Processionsvejen: Kirketorvet, Erik Menveds Plads, Houmeden, Vestre Kirkestræde. Husk salmebogen! - Prædikant ved vesperen i kirken: Børge Barsøe, Virring. Tema: GUDS FOLK SOM PILGRIMS FOLK.

Kl. 18.00: Aftensmad på K.F.U.M.

Kl. 20.00: Foredrag på K.F.U.M. - Edmund Jensen, Ormslev: DET KRISTNE AD-FÆRDSMØNSTER.

Kl. 22.00: Completorium i Sct. Mortens kirke.

Mandag den 13. september:

Kl. 8.00: Højmesse i Sct. Mortens kirke. Liturg: Johs. M. Nielsen, Tårnby. Prædikant: Tage Lunn, Bjerregrav.

Kl. 9.30: Morgenmad på K.F.U.M.

Kl. 10.30: Foredrag på K.F.U.M. - C. B. Hansen, Ebeltoft: PRÆSTENS FRIHED.

Kl. 12.30: Frokost.

TILMELDING senest mandag d. 6. sept. til Vagn Hasselgaard, Syrenvej 9, Randers. Telefon Randers (064)25868.

SØSTER RAGNA, Fabersvej 2, Randers, (tel. (064)21080)formidler priv. indkvt. MISSIONSHOTELLET, Jernbanegade 16, Randers (tel.(064)24888)

HØJSKOLEHOTELLET, Middelgade 6 (tel.(064)28844)

SCT. MORTENS KIRKE, centrum af gl.bydel. - K.F.U.M., Søren Møllersgade 5. PRIS for alle 3 dage: 50 kr. Betaling under stævnet.

Kirkedagene udsat på grund af sygdom til 23.-25. oktober
Program uændret

RE-FORMATIO

Nr. 5 SEPTEMBER 1965 8. årgang

Povl Dahl:

Skabt - faldet - nyskabt 66

B. Riisgaard:

Kommentar: Op til menighedsråds-
valget 67

Th. Kühl:

Pietisme, plus og minus (1) 70

Johs. M. Nielsen:

Københavns kirkesag - 75 år 74

Preben Kunst:

Sådan gør man i England (3) 75

Hans Olav Okkels:

Læst: Christian Thodberg: Den
forsømte Gudstjeneste 78

Kirkedage i Randers, program 79

RE - F O R M A T I O udsendes af en
kreds af præster i den danske kirke.

R e d a k t i o n : C. B. Hansen,
Dråby pr. Ebeltoft; O. Lund Pallesen,
Kongens Lyngby; Poul Ulsdal, Vejle;
S. Mejndor, Hyllested; B. Riisgaard,
Rimsø pr. Voldby (ansvarshavende);
desuden kreditforeningsfuldm. Preben
Kunst, Århus.

E k s p e d i t i o n : Povl Dahl,
Ølby pr. Struer, giro 8.81.42, telefon
(078) Ølby 16.

Bladet kommer i mindst 8 årlige numre
og koster 12 kr., (studerende 10 kr.)

(Fortsat fra s. 79)
offermåltid.

Før der opnås enighed om nadverens
væsen, vil det nok være formålsløst
at diskutere gudstjenestens form, selv
om der nok også på andre felter er en
del at drøfte med Thodberg.

Med rette tales der s. 14 om "vort
undertiden dybe forrædderi over for
de ord, som vi har sagt de mange gan-
ge, og som vi derved måske har gjort
tavse og uforpligtende", men mon ikke
det er prædikenens opgave at vise det-
te forrædderi? Mon ikke forrædderiet
bliver endnu større, hvis vi ikke læn-
gere hører ordene? Mon ikke det snare-
re er udtryk for forrædderi, at man ik-
ke vil høre disse ord, når de påny duk-
ker op i liturgien? Det er, som om
Thodberg glemmer, at liturgisk konser-
vativisme i dag navnlig viser sig i mod-
vilje over for liturgisk reformation.

Når Thodberg maner den højkirkelige
bevægelse til at holde sig til gælden-
de ritualer, er det, som om han over-
ser, at gældende ritual ofte er lov-
fæstelse af tidligere tiders selvtægt
og troløshed mod den gudstjenstlige
tradition.

Med en sær inkonsekvens vil Thod-
berg inden for den danske kirke en u-
niformitet, som han selv tager af-
stand fra inden for hele kirken. - En
sådan liturgisk uniformitet kan den
danske kirke ikke bære.

Hans Olav Okkels.

RESERVERET
P O S T V Æ S E N E T